

ESSAY / SMARTTELEFON

00:00 - 12. juli 2019

En hel verden i miniatyr

Hvis vi blir smartere av smarttelefonen, må det vel bety at vi blir dummere av å glemme den igjen hjemme, skriver Thomas Hylland Eriksen.

Thomas Hylland Eriksen

Professor i sosialantropologi ved Universitetet i Oslo

Peder Bernhardt

Art director og illustratør

[Les mer ↓](#)

Praktisk talt alt vi gjør har utilsiktede bivirkninger, og det gjelder ikke minst på det teknologiske området. Finner du opp bilen, finner du uforvarende også opp ikke bare bilulykken, men også svevestøv, stank og støy hos dem som i sin tid bygget hus like ved veien fordi det var så koselig å se hestedrosjene og høyllassene humpe forbi. Etter en stund blir det også mer astma og fedme i befolkningen. Da elektrisk lys ble vanlig, begynte folk å sove en time kortere enn før. I tillegg er det åpenbart at lyspærer er dårlig nytt for spøkelsene. Etter at strømmen kom, har verdens spøkelsesbefolkning stupt, og hvis utviklingen fortsetter, er de snart bare å oppdrive på kirkegårder.

Lignende tanker er det mange som gjør seg i forbindelse med objektet som mer enn noe annet rammer inn menneskets liv på kloden i 2019. For tretten år siden fantes den ikke, men bare syv år etter at den dukket opp var 1,57 milliarder eksemplarer spredt i lommer og vesker rundt omkring. De siste fem årene har antallet økt med ytterligere en milliard. Vi bruker den til å hilse på venner vi aldri har møtt, bestille restaurantbord, betale regninger, gjøre avtaler, lese Faust og VG, sjekke værmeldingen og fotballresultatene, krangle med kranglefanter, høre på musikk og podkaster, føre korrespondanse og se på naboens feriebilder, og det er ikke utenkelig at vi på lang sikt underholder oss selv til døde på denne måten.

[Les også intervjuet med Thomas Hylland Eriksen.](#)

Det er forresten ikke sant at alle sitter bøyd over den lille skjermen på trikken om morgenen. Det dreier seg trolig om noe over halvparten. Men det er faktisk sjelden jeg ser noen lese en papiravis på vei til jobb nå. Her en dag

møtte jeg en gammel kjenning på en overfylt Jar-trikk (mange swipet, ingen leste papiravis), og vi vekslet noen ord. Torgrim skulle tilbringe arbeidsdagen i arkivene på Nasjonalbiblioteket, og jeg var på vei til Vitenskapsakademiet. Samtalen dreide uvegerlig i retning av dingsene og vår tiltagende narkomane avhengighet av dem. «Du vet», sa han idet trikken nærmet seg Solli plass: «Legger du den fra deg hjemme, føles det som om du har glemt igjen høyrebeinet på badet.»

Smarttelefonen utgjør en hel livsverden i miniatyr. Den er jo ikke først og fremst til å ringe med. Da den første Iphonen ble lansert i 2007, var vi mange som flirte kynisk over at Apple ikke klarte å lage en telefon som var god å ringe med. Det tok litt tid før vi forsto at denne dingsen ikke var en telefon, men en kraftig datamaskin, et *polymedium*, hverken radio, tv, platespiller, telefon, lommelykt, kalkulator eller notisblokk, men alt dette og, selvfølgelig, mye mer. Den er i løpet av forbløffende kort tid blitt en del av oss selv. For å anskueliggjøre dette nevnte medieprofessoren Espen Ytreberg her forleden at han hadde lagt merke til at et slitt, rektangulært felt hadde dukket opp på jeanslommen hans. Og legen min bruker nå telefonen sin til å lyse ned i svelget på meg. I forfjor hadde hun en liten lommelykt.

Den visjonære medieteoretikeren Marshall McLuhan (1911–80) betraktet massemedier som *extensions*, forlengelser av eksisterende sanser eller kroppsdelar. Fjernsynet var en forlengelse av øyet, radioen av øret. Hva slags krykke eller protese er smarttelefonen? Jeg tenker umiddelbart på hånden. Som filosofen Peter Wessel Zapffe (og mange andre) har påpekt, skiller menneskets hånd seg fra en klo eller labb gjennom sin ufikserthet. Den kommer uten bruksanvisning. Biologen Åsmund Eikenes har faktisk nettopp utgitt en usedvanlig allsidig og tankevekkende bok om nettopp hånden, med den uunngåelige tittelen *Handboka*. (Lakonisk vestlandshumor.) Mange evolusjonsforskere betrakter hånden som avgjørende for menneskets evolusjon. Samspillet mellom hånd, hjerne og omgivelser er en nøkkel for å forstå at vi ble til de vi er – fantasifulle, kreative, undrende, skapende *homo faber*.

Motgiften som anbefales er alltid den samme. Bruk av-knappen. Begynn med yoga eller mindfulness. Glem dingsen på kjøkkenbordet iallfall et par ganger i uken.

Kan det tenkes at smarttelefonen primært bør betraktes som en forlengelse av hjernen? Den gjør det mulig å eksternalisere ikke bare kunnskap, men også følelser, vurderinger, personlige erindringer og de usynlige trådene som forbinder oss til de menneskene som gjør livet verdt å leve. Hvis det går an å si at vi blir smartere av smarttelefonen, følger det logisk at vi blir dummere av å glemme den igjen hjemme. For hvorfor skal jeg gå rundt og huske navnene på byer i Belgia når jeg med et enkelt søk kan finne ut alt jeg måtte begjære om Antwerpen, Brugge, Brussel, Ghent, Leuven og Liège? Og hvorfor skal jeg gidde å pugge mine barns telefonnumre når de er trygt lagret i skyen og på dingsen min? Tja. Kanskje fordi hjernen visner når den ikke trener, omtrent som muskulaturen hos en sengeliggende pasient?

En nobelprisvinner jeg har glemt navnet på (og selvrespekten forbyr meg å google det), sa for en del år siden at et av vår tids største miljøproblemer, var forurensningen av hjernen. Han hadde øyeblikkets tyranni i tankene, altså tendensen til at konsentrasjon, kumulativ læring og intelligens trues av den digitale eksternaliseringen av sinnet. Det er mye som tyder på at han har rett. Nylig leste vi (på smarttelefonen, naturligvis) at gjennomsnittsintelligensen blant norske rekrutter for første gang har sunket. Flynn-effekten er reversert! (Den er oppkalt etter intelligensforskeren James Flynn (f. 1934) og går ut på at hele folkeslag og nasjoner får høyere intelligens når innbyggernes hjerner får mer å tygge på takket være utdanning, mer kompleks arbeidsdeling og at det stilles nye

krav til dem.)

Det er et slitent munnhell, men ikke desto mindre sant, at vi slipper opp for ressurser våre besteforeldre aldri hadde hørt om, og en av de viktigste må være langvarig konsentrasjon av typen som gjør oss i stand ikke bare til å lese *Krig og Fred* og lytte til Beethovens niende, men også – på en god dag – å *skrive og komponere* slike monumentale uttrykk for vår sivilisasjons storhet. Vi er nok blitt gode til å stable fragmenter oppå hverandre, men adskillig dårligere til å sette enkeltelementer i rekkefølge for å etablere en årsakssammenheng eller skape en kumulativ kompleksitet der helheten er større enn summen av delene.

Alt dette tør være velkjent. I vår del av verden er det meste av litteraturen om smarttelefoner og internett enten forbrukerrettet eller bekymringsdrevet. Du kan knapt åpne The Guardian eller The New York Times lenger (skjønt åpne; du klikker på dem, ikke sant, på trikken eller på do) uten å snuble over enda en sutrende epistel om hvordan smarttelefonen invaderer livene våre og skaper narkoman avhengighet uten at det gjør oss lykkeligere. En jevn strøm av bøker om temaet støtter dette synet. Jaron Lanier, som var med på å utvikle kunstig intelligens på nittitallet, utga nettopp *Ten Arguments for Deleting Your Social Media Accounts Now*. Catherine Prices selvhjelpsbok *How to Break Up With Your Phone* gjør det skarpt på Amazon, mens Jonathan Crarys *24/7* er en lærd meditasjon over søvnmangel, mellomrom og akselerasjonen i kulturen. Harriet Griffey skrev nylig *The Art of Concentration*, mens verdens kanskje mest innflytelsesrike kommentator, Thomas Friedman, satte ord på en utbredt mental kløe med *Thank You For Being Late*. I *Digitale Demenz* gikk nevrologen Manfred Spitzer på sin side lenger enn de fleste ved å vise hvordan hjerneforskning bekrefter at overdreven bruk av små (og større) skjermer svekker de kognitive evnene og kan bidra til tidlig demens. Litteraturprofessoren Katherine Hayles har snakket om at hennes studenter ikke lenger orker å lese en hel bok. (De studerer altså *litteratur*.)

En av de mest innflytelsesrike fortalene for tesen om at smarttelefonen ødelegger tenkeevnen ved å outsource hjernen, er Nicholas Carr. I 2008 skrev Carr en artikkel som gikk viralt, som det heter, i The Atlantic. Tittelen var «Is Google Making Us Stupid?», og den kan lett googles. Der bekjenner han, en godt utdannet journalist som lever av å skrive grundige essays i det vel ansette bladet, at han ikke lenger får til å lese bøker. Han klikker seg hit og dit, fanger opp fragmenter, noterer litt, ringer et par eksperter, klikker videre, for tiden er knapp, og det finnes et verdenshav av potensielt nyttig informasjon der ute, og så skriver han sitt essay. Uten å ha lest en sammenhengende tekst på mer enn et par sider. Carr gikk videre med sin bekymring, intervjuet nevrologer og kommunikasjonsteoretikere, leste seg opp (iallfall noen setninger her og der), og utga etter hvert *The Shallows*, «Grunna», om sinnet som hopper bortover som en flat stein på en speilblank vannflate.

Motgiften som anbefales er alltid den samme. Bruk av-knappen. Begynn med yoga eller mindfulness. Glem dingsen på kjøkkenbordet iallfall et par ganger i uken. Tving deg til å gå på Mahler-konsert. Eller installer noen apper som hjelper deg å bruke dingsen mindre. Et av de mer kreative forslagene fikk jeg fra min kollega Ståle Wiig, som hadde lest at gilde farger er som kokain for hjernen. Han stilte Iphonen inn på svart/hvitt. Dermed er den blitt kjedelig, og han bruker den mindre.

Andre er så sykt avhengige at de klager over at det er dårlig mobildekning på do. Om jeg ikke husker feil, har det vært et tema blant kontoristene i Børge Lunds tegneserie *Lunch*. Selv bruker jeg sannsynligvis mobilen minst like mye som før, men uvisst av hvilken årsak har jeg sluttet å spille spill på mobilen. Lenge brukte jeg Sudoku og sjakk til å fylle mellomrommene, og kanskje for å holde hjernen i form. Men etter en stund slo autopiloten inn; System 1 avløste System 2, og da var det ikke moro lenger.

Skillet mellom disse to mentale modalitetene kommer fra Daniel Kahnemans *Tenke, fort og langsomt*. System 1 er vanetenkningen der nevronene følger vante stier, mens System 2 slår inn når vi er nødt til å tenke nye og uvante tanker, når vi står overfor genuin kompleksitet eller problemstillinger vi ikke har noen standardløsning på. I mitt tilfelle var det først da jeg var i ferd med å forgå av kjedsomhet at jeg slettet spillene fra smarttelefonen. Andre blir narkomant avhengige, ikke bare av spill, men av å bruke tomlene til klikking, *swiping*, liking og misliking. Sukkertøy for hjernen virker som kokain og speed, det får deg til å føle deg bedre, viktigere og i midten av alt som foregår. For en stund siden satt jeg i et middagsselskap med en av de lokale kongene av Facebook. Mens vi satt og konverserte om dette og hint, forsvant hendene hans plutselig under bordet, hodet senket seg, og jeg innså at han ikke klarte å vente med å undersøke hvor mange *likes* han hadde fått de siste par timene.

Det er jo bare når det ikke skjer noe spesielt at hva som helst kan skje.

Det var Eirik Newth som gjorde meg oppmerksom på at Google Maps gjør deg til universets midtpunkt. Der er du alltid midt på kartet, mens den største utfordringen med de gamle papirkartene besto i å finne ut hvor du befant deg. Det samme kan sies om de sosiale mediene, hvor du får *din* feed og ingen andres. Plattformene favoriserer med andre ord narsissister. Men også for normale mennesker er andres oppmerksomhet blitt en knapp ressurs; vi får aldri helt nok av den. Det er derfor Web 2.0, som vi pleide å kalle den delen av internett som er basert på kommunikasjon snarere enn informasjon, ble en umiddelbar suksess da disse plattformene ble lansert i forrige tiår og begrepet «sosiale medier» festet seg i språket.

Det er ikke bare andres oppmerksomhet som er en knapp ressurs, men også vår egen. Den flimrer og flakker. På grunn av sine intuitive plattformgrensesnitt, er smarttelefonen særlig egnet til å pløye sinnet ned i faste spor og ruter, altså autopiloten System 1. Mange er bekymret, og det er

klart at når vi vinkler oppmerksomheten (nettopp!) i denne retningen, innimellom alt annet som krever umiddelbar respons, er det ikke vanskelig å være bekymret over ungdommen, forfallet og verdens generelle elendighet. Samtidig er det gode grunner til å være mistenksom når det danner seg en tilsynelatende universell konsensus om at smarttelefonen forurenses hjernen.

I andre deler av verden, som mangler den protestantiske impulsen mot dårlig samvittighet, går diskursen i andre retninger. På markedet i Lusaka i Zambia, opplever kvinnene som kjøper og selger stoffer og korn at smarttelefonen øker deres produktivitet. Flyktninger på vei over Sahara eller Middelhavet vet nå både hvor de er, hvor transporten befinner seg (på europeisk: menneskesmugleren), hvilke grenseoverganger som er mulige å krysse og hva fetteren i Köln har å tilby. Prostituerte i Kinshasa opplever både større trygghet og høyere produktivitet etter at de fikk smarttelefoner. En studie fra Sør-Korea, det eneste landet som har høyere metning av smarttelefoner enn Norge (over 95 prosent), viser at koreanerne stort sett mener at dingsene lever opp til sitt navn. De mener at de små skjermene gjør dem smartere fordi de har fått utvidet sin intelligens, kunnskapsbank og orienteringsevne.

I NORGE

[Les mer ↓](#)

Det er liten tvil om at smarttelefoner i mange sammenhenger bidrar til økt produktivitet. Oppe hos oss er tilværelsen allerede for overopphet, og vi etterspør bremsere som meditasjonssentre, mindfulness-kurs og apper som ber oss om å stå stille og puste langsomt en gang i timen. Slik er det ikke i et land som Gambia. Da jeg var der for noen år siden, la jeg merke til at det til enhver tid sto et fuglefjell av gule taxier parkert i en stor asfaltørken, mens

eierne røkte, småpratet og ventet på passasjerer. De fleste hadde stått der hele dagen. Før appifiseringen måtte også nordmenn ringe taxisentralen, vente en halvtimes tid på svar og deretter en halvtime før bilen dukket opp. Nå trykker vi et par ganger på appen og venter i maks fem minutter, iallfall i byen. Med en lignende app kunne de gambiske taxisjåførene til enhver tid ha befunnet seg i nærheten av kundene, og når det ikke var utsikter til en tur, kunne de i stedet ha hjulpet onkelen sin med å luke i peanøttåkeren. Deres problem er ikke at de er for stresset, men at de er for lite stresset. Det er gjerne de varmeste landene som er minst overopphetet.

Den akademiske litteraturen er mindre bekymringsdrevet enn den polemiske og journalistiske. Forskningen om smarttelefoner og de nye kommunikasjonsregimene er stort sett nysgjerrighetsdrevet. Antropologer kan dokumentere mangfoldet, fra de prostituerte i Kinshasa og kinesiske bygdejenter som opplever at internett gir dem muligheten til å ha et privatliv for første gang, til folk på Seychellene som bruker Facebook til å styrke det sårbare kreolspråket, som bare har 90 000 brukere. Pedagoger kan vise hvordan de små berøringsskjermene kan gjøre det lettere å lære alfabetet, gloser og enkle regnestykker, og dessuten kan være til stor hjelp for elever med læringsvansker. Og så er det slike som min student i Malaysia, som kan bruke Google Translate til å kommunisere med kinesere hun ikke har noe felles språk med.

Les hva psykologene mener om smarttelefonen her.

Det går ikke an å si at det føles fantastisk å kunne ligge på sofaen og bestille bord på restaurant, kjøpe kinobilletter og småprate med venner på andre kontinenter, men det er behagelig, friksjonsfritt og effektivt. Dette grensesnittet til verden bidrar ikke til den komplekse tanke, kontekstforståelse eller dybde, men det er et lite problem dersom utfordringen består i å komme inn på teater. Når algoritmer og teknologiske grensesnitt av samme slag legger premissene for lytting og lesning, stiller det seg annerledes. Ta håndskrift som eksempel. Jo da, jeg har også sett tenåringsjenter som tommer lynraskt på de små skjermene sine (vi klumsete menn med store tommer kommer aldri dit), men det er noe annet å skrive langsomt på papir enn lynraskt på en berøringsskjerm. På samme måte som

alle bøker på en Kindle ser like ut, forsvinner håndskriftens personlige karakter i trykkedingsenes tidsalder. Når det taktile og analoge forsvinner fra store deler av vår livsverden, mister vi ikke bare evnen til å gjøre noe personlig og unikt, men vi bidrar aktivt til å gjøre alt sammenlignbart med alt. Hvis du bor i en jordhytte, er det fornuftig å lengte etter en smarttelefon, men hvis du bor i en verden der du alltid er online og berører smarttelefonen din over hundre ganger om dagen, er andre utfordringer mer påtrengende.

Å erklære seg som tilhenger eller motstander er ikke relevant. Samtidig kan det være greit, siden vi beveger oss inn i et nytt semiotisk territorium, å gjøre seg noen refleksjoner på veien. Jeg gjør som Charles Darwin. Da det kom på tale at han kanskje kunne gifte seg med sin kusine, Emma Wedgwood fra det alt da søkkrike porselensdynastiet, måtte han nemlig i tenkeboksen. Han var jo mest interessert i å sitte for seg selv og forske på artenes opprinnelse og beslektede temaer. For å klarne tankene arrangerte han en pro-et-contra-debatt med seg selv. På contra-siden noterte han blant annet tidssløseri, nødvendigheten av å besøke slektninger og umuligheten av å dra på lange ekspedisjoner til Sør-Amerika, på pro-siden barn, omsorg og hygge (*companionship*). Etter å ha avfunnet seg med at han kunne forske på små dyr i nærmiljøet (hans siste bok handlet om meitemark), kom han frem til at det var greit å gifte seg. *Better than a dog!* konkluderer han. Under inspirasjon fra Darwin har jeg forsøkt meg på noe lignende, men i mitt tilfelle handler det om menneskets nye beste venn. Tabellen nedenfor kan utvides ad infinitum, men den viser det første som falt meg inn med henblikk på forholdet mellom det indre og det ytre, det langsiktige og det umiddelbare, bredde og dybde.

Pro	Contra
Uendelig tilgang til informasjon.	Informasjonen er overfladisk, og den

	fester seg ikke.
Mikro-koordinering med slekt, venner og kolleger.	Press om å si hei hele tiden og stille opp på kort varsel.
Fantastisk bredde og mangfold i kontakten med andre mennesker.	Du blir ikke egentlig kjent med noen, og kaster bort tiden på formålsløs klikking.
Effektivisering av alskens gjøremål.	Økt forbruk, og mellomrommene blir fylt opp.
Stor bredde i kunnskapen.	Liten dybde i kunnskapen.
Lokasjon er ikke lenger noe problem, ettersom Google Maps forteller deg hvor du er.	Stedsansen din visner, og du går deg aldri vill på nye steder lenger.
Du kan kontinuerlig holde kontakt med familie og venner.	Du blir konstant distraheret, og griper nevrotisk etter dingsen hvert femte minutt.
Bøkene tar ikke lenger plass, og du kan ha med deg en gigantisk boksamling overalt.	Alle bøker blir like, du kan ikke bla, og du husker dem dårligere.
Du kan lytte til	Du mister evnen til å

favorittmusikken din når og hvor du vil.	spille musikk inni deg, og slutter å glede deg til å høre verker når du kommer hjem.
Du kan se siste episode av <i>Game of Thrones</i> på trikken.	Fri og bevare meg vel!
All omgang med informasjon, og all kommunikasjon, blir friksjonsfri.	All omgang med informasjon, og all kommunikasjon, blir friksjonsfri.

Fellesnevneren for disse relativt tilfeldige punktene er at jo mer aktiv og allsidig mobilbruker du er, desto mer av sinnet ditt har du plassert utenfor deg selv. Det er frigjørende omtrent på samme måte som superkrefter. Idet noen plasserer en klump kryptonitt foran deg, er du ikke bare som alle andre mennesker, du blir *dårligere enn dem* fordi du er ute av vanen med å bruke dine normale egenskaper. Hva angår outsourcing av hjernen, gir den deg større fleksibilitet på kort sikt, men større sårbarhet på lang sikt fordi du har gjort deg avhengig av den store skyen, og når den løser seg opp, har du lite å gå på. Du lot jo være å pugge navnene på belgiske byer, og nå står du der, uten å vite forskjellen på Charleroi og Namur, fordi du befinner deg i en øde fjelldal, nettet er nede eller mobilen er tom for strøm.

Den mest effektive måten å rense hjernen for slagg og skitt på er nok hjernevask (da blir den jo ren, om enn ganske tom), men den anbefalte metoden er å etablere mellomrom, perioder da det bare skjer én ting eller ingenting. Det er nødvendig for å redde konsentrasjonsevnen, fantasien og evnen til å komponere det 21. århundrets svar på Beethovens niende. For når det skjer noe hele tiden, blir hjernen overopphet, harddisken spinner i full fart, og etterpå innser man at det ikke har skjedd noe som helst. Det er jo

bare når det ikke skjer noe spesielt at hva som helst kan skje.

Thomas Hylland Eriksen har nylig lansert podkasten Hyllands Verden, og i de første ti-tolv episodene snakker han med gjester om nettopp smarttelefonen. En tidligere versjon av dette essayet ble holdt som foredrag 9. mai 2019 på NKUL (Nasjonal konferanse om bruk av IKT i utdanning og læring).

Takk for at du har kjøpt Morgenbladet. Du har tilgang til alle artikler tilbake til 1993. For å dykke videre inn i Morgenbladet, bruk menyen i toppen eller lenkene under denne artikkelen.

[SMARTTELEFON](#)

[THOMAS HYLLAND ERIKSEN](#)

[ESSAY](#)

[SOSIALE MEDIER](#)

[TEKNOLOGI](#)

Annonse

Mest lest

1 Den herskende klasse

02.08.19

2 I retten med Rocky

02.08.19

3 Drømmeleser søkes

02.08.19

1 USA i sort og hvitt

06.08.19

---

2 Fortsatt fly til Øya

06.08.19

---

3 Arkitekter burde lage penicillin, ikke plaster, skriver Gaute Brochmann.

06.08.19

M **MORGENBLADET**
Morgendagens tanker i dag

**Prøv Morgenbladet
nå, og få inntil 50 %
rabatt!**

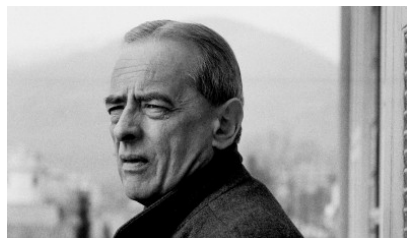

IDEER / ANALYSE

Dilemmaer på den grønne øya

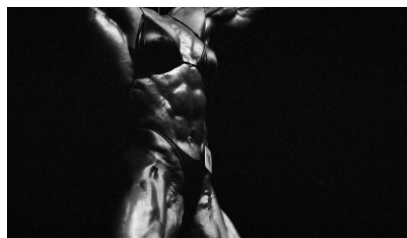
Hvilke økonomiske vansker vil en brexit uten avtale skape for Irland?

IDEER / ESSAY

La meg drømme, gi meg drøm!

Har lærerne en tendens til å undervurdere elever og studenter, spør Mette Nergård.

IDEER / KOMMENTAR

Den fysiske styrken til kvinner er undervurdert, skriv *Kristin Fridtun*.

Vi er blitt pissredde for å bli gamle og dø

Kroppen er som et tre vi i alderdommen korsfestes til, skriver Runar Bakken.

Den herskende klasse

Den nye lederklassen er ikke bare inkompetent, mandatet er også uklart, skriver Kristian Gundersen.

Det finnes ingen grønn kapitalisme

Penger kan ikke spises eller pustes, skriver Silje Kjosbakken og Seher Aydar i Rødt.

Pløger-plata

Slik kunne Sukkerbiten blitt et faktisk symbol på en ny og sosial bypolitikk.

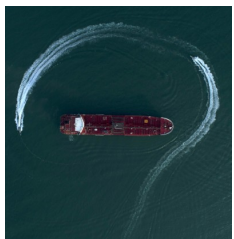

IDEER / KOMMENTAR

Vi trenger en aldersgrense for poteter, skriver *Martin Gedde-Dahl*.

IDEER / MIDT I DEBATTEN

Vil sende norske militærskip til Persiabukta

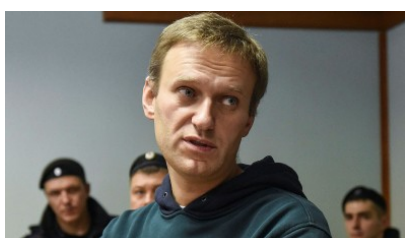
Men hvordan man skal reagere om de blir beskutt, har ikke Hårek Elvenes noe svar på.

IDEER / KRONIKK

Språkkoloniseringens endelige seier

Skulle Sussane Hættas tankegang tas til følge, ville den samiskspråklige litteraturen ikke lenger eksistere.

IDEER / KRONIKK

Het måned i Russland

Opposisjonen ble ikke sittende med hendene i fanget, skriver Geir Flikke.

IDEER / KRONIKK

Valgseier med bismak

Kan statsminister Shinzo Abe endre den japanske grunnloven, spør Harry Solvang.

IDEER / ANALYSE

Innholdet, ikke innpakningen

Har Boris Johnson fres eller substans, spør Øivind Bratberg.

IDEER / KRONIKK

Et landeveiens epos

Under de glattpolerte alpebildene er det mye som sjelden kommer opp til overflaten.

IDEER / KOMMENTAR

Hadde verden vært et fredeligere sted med flere kvinnelige statsledere, spør Kyrre Wathne.

IDEER / ESSAY

Hindre meg, og jeg vil begjære deg

Det er noe der i oss som pirres av hindring, av det farlige og det forbudte, skriver Sissel Gran.

Rasismeparagrafen gir et altfor vidt rom for skjønnsutøvelse

Den iver politiet viser i å håndheve paragraf 185, kan i seg selv forsterke selvsensuren.

IDEER / DEBATT

Udemokratisk og arrogant av helseministeren

Bent Høies partikollegaer vil snart justere kursen for ham, skriver Kjersti Toppe.

M MORGENBLADET

Sentralbord

Kundeservice: 23 33 91 80

E-post: abo@morgenbladet.no

Sentralbord: 21 00 63 00

Kronikker- og debattinnlegg sendes til:

debatt@morgenbladet.no

kronikk@morgenbladet.no

Adresse

Morgenbladet as

Christian Krohgs gate 16

0186 Oslo

Nyhetsbrev

Skriv inn e-postadressen din for å motta Morgenbladets nyhetsbrev hver tirsdag og fredag.

E-post

ABONNER

[OM MORGENBLADET](#) | [KONTAKT OSS](#) | [VARSLER](#) | [PERSONVERN](#) | [COOKIES](#) | [VILKÅR](#) | [ANNONSER](#) |
[ABONNEMENT](#) | [LØSSALG](#) | [E-AVIS](#) | [PODCAST](#) | [ANSATTE](#) | [MIN SIDE](#)

Alt innhold er opphavsrettslig beskyttet. Copyright: Morgenbladet. Ansvarlig redaktør og adm. direktør Anna B. Jensen.

Laget med [Ramsalt Media](#)